

УДК 658.15 : 657. 012.32

**СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ
ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА****Ясишена В.В., к.е.н.****Пославська Л. І., к.е.н.***Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Тернопільського національного економічного університету*

У статті розглянуто необхідність систематизації основних елементів управління грошовими потоками для підвищення ефективності використання грошових ресурсів підприємства. До основних елементів управління грошовими потоками підприємства віднесено: фактори впливу (ризик), управлінський облік, аналіз, прогнозування та аудит. Охарактеризовано внутрішні і зовнішні фактори впливу на грошові потоки підприємства. Запропоновано організацію управлінського обліку грошових потоків на промислових підприємствах через управління окремими напрямками фінансової діяльності підприємства шляхом виокремлення центрів відповідальності. Узагальнено етапи аналізу грошових потоків, що дозволить встановити тенденції і закономірності їх формування та перспективи розвитку. Визначено порядок прогнозування грошових потоків з метою встановлення дефіциту або надлишку коштів. Розкрито методику аудиту грошових потоків, яка базується на аудиті Звіту про рух грошових коштів.

Ключові слова: управління грошовими потоками, фактори впливу, аналіз, управлінський облік грошових потоків, прогнозування, аудит, Звіт про рух грошових коштів.

UDC 658.15 : 657. 012.32

**THE SYSTEMATIZATION OF THE MAIN ELEMENTS OF THE
COMPANY'S CASH FLOW MANAGEMENT****Yasyshena V., Ph.D. in Econ.Sc.****Poslavska L., Ph.D. in Econ.Sc.***Vinnitsa education and scientific institute of economics
of Ternopil national economic university*

The necessity of the systematization of the main elements of cash flow management is considered in this article in order to increase the efficiency of the company's usage of financial resources. The impact factors (risk), management accounting, analysis, prognostication and audit are referred to the main elements of the company's cash flow management. The internal and external impact factors on the company's cash flow are characterized. The organization of management accounting of cash flows on the industrial enterprises is suggested through the control of particular directions on the financial activity by the isolation of the responsibility centers. The stages of cash

flow analysis are generalized, which will set the tendencies and regularities of their formation and the development prospects. The order of cash flow prognostication is defined in order to establish the deficit or the surplus. The method of cash flow audit is revealed, which is based on the audit of the Report about cash flow movement.

Keywords: management of cash flow, impact factors, analysis, management accounting of cash flow, prognostication, audit, Report about cash flow movement.

Актуальність проблеми. На сьогоднішній день, у зв'язку із обмеженістю грошових ресурсів, нестійким фінансовим станом багатьох підприємств, ризиком втрати платоспроможності, виникає необхідність підвищення рівня ефективності управління грошовими потоками підприємства. Для виокремлення головних аспектів управління грошовими потоками необхідно чітко визначитись і систематизувати основні елементи, які мають значний вплив на ефективність управління ними. Процес виявлення і систематизації елементів управління грошовими потоками є важливою складовою загальної стратегічної системи функціонування і розвитку підприємства. Тому в нестабільних умовах економічного середовища необхідно переглянути і поглибити теоретичні і практичні підходи управління грошовими потоками суб'єктів господарювання, що є передумовою для написання даної статті.

Аналіз останніх наукових досліджень. Теоретичному обґрунтуванню й практичному вирішенню питань управління грошовими потоками підприємств присвячена значна кількість наукових праць зарубіжних економістів таких, як Дж.К. Ван. Хорна, Є. Брігхем, Е. Нікхбахта, А. Гроппеллі, Т. Райса, В.В. Бочарова, Л.Н. Павлової, Г.В. Савицької, а також праць вітчизняних вчених, як І.О. Бланка, М.Д. Білик, О.В. Єрмошкіної, Г.Г. Кірейцева, Л.О. Лігненко, А.М. Поддєрьогіна, О.О. Терещенка, Р.Б. Тяна, та інших економістів. Аналіз літературних джерел показав інтерес до дослідження питань управління грошовими потоками підприємств. Він пов'язаний із надзвичайною стратегічною важливістю грошових потоків для забезпечення стабільної діяльності суб'єкта господарювання, впливом на функціонування всіх структурних підрозділів підприємства та досягнення економічного розвитку. Вчені висвітлюють різні підходи до формування системи управління грошовими потоками, що вносить ряд непорозумінь в питання організації, формування ефективної політики управління

грошовими потоками. Сучасні економічні умови, в яких функціонують підприємства потребують розробки нових та узагальнення існуючих підходів до формування системи управління грошовими потоками, що викликає необхідність додаткових досліджень щодо систематизації основних елементів управління грошовими потоками.

Мета роботи: систематизація основних елементів управління грошовими потоками для підвищення ефективності використання грошових ресурсів підприємства.

Викладення основного матеріалу дослідження. Безперервний і стабільний розвиток підприємства вимагає накопичення підприємством достатньої грошової маси, яка формується за рахунок грошових потоків. Грошовий потік підприємства – це процес руху надходжень і видатків грошових коштів та їхніх еквівалентів за визначеними часовими інтервалами, що генерується його господарською діяльністю та пов'язаний з зовнішніми і внутрішніми факторами простору, структури, ризику і ліквідності. Основні елементи, які необхідно враховувати при формуванні системи управління грошовими потоками зображено на рис. 1. До основних елементів управління грошовими потоками підприємства можна віднести: фактори впливу (ризик), управлінський облік, аналіз, прогнозування та аудит.

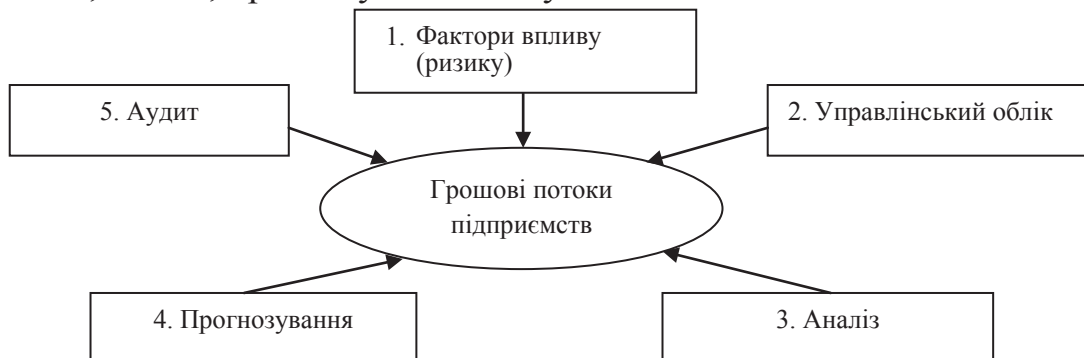

Рис. 1. Основні елементи управління грошовими потоками

Авторська розробка

Для управління грошовими потоками підприємству необхідно критично оцінювати і передбачати вплив внутрішніх і зовнішніх факторів на свою діяльність, які є важливим елементом управління.

Зовнішні і внутрішні фактори пов'язані між собою і мають значний вплив на фінансове положення підприємства. Кожне підприємство повинно чітко розуміти характер цих факторів і прогнозувати рівень їх впливу, з метою зниження ризику неефективного управління

грошовими потоками. Причина виникнення ризику полягає в невизначеності під час формування грошових потоків.

Зовнішні ризики включають:

Економічні ризики. Інфляційний ризик полягає в зниженні купівельної спроможності грошей і веде до неплатоспроможності підприємства. Валютний ризик, пов'язаний із зміною курсу валюти, тягне за собою неочікувані збитки або додатковий прибуток. Ризик несприятливого інвестиційного клімату полягає в низькому рівні інвестицій в економіку країни, що впливає на зменшення оборотних коштів підприємств і грошової маси в державі. Податкові і митні ризики полягають у зміні механізму сплати податків, мита і митних зборів, збільшення їх ставок, що призводить до відтоку коштів, штрафних санкцій тощо.

Ризик кон'юнктури товарних, трудових, матеріальних ринків стосується їх розбалансованості, несумісності попиту та пропозиції, низького рівня стійкості, зниження ділової активності та конкурентної боротьби. Ризик кон'юнктури фондового ринку полягає в швидкому реагуванні на найменші зміни в економічній, політичній сферах, що характеризуються зміною попиту і пропозиції на цінні папери, цінами на них. Ризик кон'юнктури фінансового ринку полягає в складних умовах отримання кредиту і підвищенні процентних ставок.

Політичні ризики. В результаті нестабільної, невваженої внутрішньої і зовнішньої політики держави, а також невдало обраної стратегії розвитку країни, цей вид ризиків може призвести до скорочення розмірів прибутку, спричинити збитки або привести до банкрутства.

Законодавчо-правові ризики. Швидка зміна законодавства може зумовити ризик неврахування всіх норм закону і виникнення штрафних санкцій або втрату часу на організацію діяльності відповідно до нових чинних норм, що зменшить грошовий потік. Невідповідність фінансового та господарського законодавства міжнародним вимогам ускладнює експортно-імпорتنі операції і витрачання додаткових коштів. Неврахування інтересів господарських суб'єктів викликає пошук шляхів уникнення надмірного законодавчого тиску.

Техніко-технологічні ризики. В результаті прогресу у світовому масштабі відбувається розвиток техніки і нових технологій, що впливає на потребу підприємства в заміні обладнання, для підтримання рівня конкурентоспроможності продукції. Не сприяння оновленню з часом призводить до відтоку грошей і підвищення собівартості продукції.

Соціальні ризики. Демографічний спад, зниження рівня життя населення можуть зумовити виникнення проблем пов'язаних із збутом продукції на внутрішньому ринку і зниження обсягу виручки від реалізації. Низький рівень якості і доступності освіти в країні тягне за собою посередню підготовку кадрів, що в майбутньому призведе до відтоку коштів на макро- і мікрорівні.

Природно-екологічні ризики. Природні ризики пов'язані з нанесенням втрат у зв'язку із виникненням стихійних лих. Екологічні ризики пов'язані із виникненням відповідальності за нанесені збитки навколишньому середовищу.

Внутрішні ризики включають:

Організаційні ризики. Відсутність або недосконалість системи управління грошовими потоками, стратегії розвитку підприємства, системи виробничого, фінансового або інвестиційного планування спричиняє відтік грошових коштів.

Ризики постачання. Ризик закупівлі матеріалів за завищеними цінами підвищить собівартість продукції і відтік коштів. Ризик вибору недобросовісного постачальника може викликати збій в процесі виробництва, реалізації, і в результаті, затримку надходження грошей.

Виробничі ризики. У зв'язку з неефективним використанням матеріальних, трудових, фінансових ресурсів, відбувається збільшення обсягу витрат, що викликає підвищення собівартості продукції і відтік коштів. Різке зниження обсягу виробництва може призвести до збільшення собівартості одиниці продукції за рахунок підвищення в ній частки постійних витрат, і в результаті до збитків і відтоку грошових коштів.

Маркетингові/збутові ризики. Значні витрати грошей на рекламу і організацію збуту підвищать ціну продукції. Ризик невдалого вибору ринків збуту (наявність серйозних конкурентів і товарів-замінників) характеризується зниженням попиту на продукцію. Вибір неправильної цінової політики, вплине на повільне просування товару на ринку і побудову невдалого збутового ланцюга. Затримка погашення дебіторської заборгованості зменшує обсяг надходжень грошей і викликає порушення платіжної дисципліни підприємства перед іншими кредиторами, нарахування штрафів, погіршення ділової репутації. Неналагоджена система транспортування продукції зумовлює збільшення періоду обороту грошових активів і їх додаткове витрачання.

Трудові ризики. Недостатня кваліфікація персоналу знижує ефективність роботи і сприяє виникненню браку, неекономному використанню ресурсів, що призведе до збитків і відтоку коштів. Низький рівень заробітної плати і заохочень персоналу знижує продуктивність праці і сприяє невиконанню підприємством своїх планових показників, виникненню додаткових витрат, зниженню якості продукції і обсягів її виробництва, що теж знижує рівень вхідного грошового потоку.

Інвестиційний ризик. Ризик невдалого вибору інвестиційної програми тягне за собою втрату додаткового прибутку і відповідно зниження вхідних грошових потоків. Ризики, пов'язані із здійсненням реальних інвестицій, можуть викликати значний відтік коштів і в разі вчасного не поповнення грошового ресурсу підприємства призвести до неплатоспроможності. Ризик інвестиційної непривабливості підприємства виражається у втраті можливості додаткового залучення грошей.

Фінансові ризики. Неспроможність підприємства виконати договірні зобов'язання з погашення кредитів, позик та відсотків по них впливає на платоспроможність підприємства, ділову репутацію.

Врахування широкого спектра факторів впливу (ризик) для підприємства є важливим елементом управління грошовими потоками, що сприятиме зниженню їх негативного впливу.

Другим важливим елементом управління грошовими потоками є управлінський облік грошових потоків. Під ним розуміють процес збирання, накопичення, оброблення, систематизації та передачі інформації внутрішнім користувачам про стан і рух грошових потоків у процесі господарської діяльності підприємства для здійснення їх аналізу, оптимізації, прогнозування, планування і контролю для прийняття управлінських рішень, з метою підвищення якості використання грошових ресурсів [8, с. 279].

Система управління грошовими потоками повинна враховувати особливості кожного підприємства, які полягають в організації фінансового і управлінського обліку, в типі та характері виробництва, в особливостях технологічного процесу, в асортименті та складності продукції, в напрямі спеціалізації виробництва, в будові структури управління тощо.

Організацію управлінського обліку грошових потоків на промислових підприємствах доцільно впроваджувати через управління окремими напрямками фінансової діяльності підприємства шляхом виокремлення центрів відповідальності. Центр фінансової відповідальності (ЦФВ) є структурним підрозділом підприємства, який повністю контролює певний напрям фінансової діяльності. Цілями виділення центрів відповідальності є підвищення ефективності управління підрозділами підприємства на основі узагальнення даних про витрати, доходи і результати діяльності кожного центру відповідальності, з метою здійснення контролю за відхиленнями.

В ході виділення ЦФВ виникає можливість визначення: впливу кожного підрозділу компанії на підсумковий фінансовий результат; ефективності роботи конкретних підрозділів (керівників, працівників); розміру фінансування для кожного підрозділу компанії тощо.

Виділені ЦФВ є основою для розробки управлінського обліку грошових потоків підприємств. Вони мають окремі функції, завдання, цілі, неоднакові обсяги вхідного (вихідного) грошового потоку, різний рівень відповідальності, контролю, доступу до інформаційної бази (табл. 1).

Деякі ЦФВ можуть одночасно виступати як центр витрат, так і центр доходу, тобто одночасно формувати як вихідний, так і вхідний грошові потоки, наприклад, відділ збуту, юридичний відділ, магазин. Для таких ЦФВ доцільно виділяти основну і другорядну ступінь відповідальності.

Організація управлінського обліку за ЦФВ має забезпечуватися єдиною системою кодування грошових потоків, яка розробляється за кожним ЦФВ, його підрозділами, напрямками руху грошових потоків, видами діяльності підприємства. Система управлінського обліку має чітко ідентифікувати кожен грошовий потік (вхідний, вихідний), а також в розрізі визначених відрізків часу, напрямів тощо.

Служба управлінського обліку збирає, накопичує, обробляє, систематизує та передає інформацію про стан і рух грошових потоків по всіх ЦФВ підприємства на запит керівництва найвищого рівня (голови правління, директора), фінансового відділу, планово-економічного відділу. Переваги інтеграції управлінського і фінансового обліку полягають у використанні єдиної інформаційної бази, що дозволить уникнути дублювання даних, зменшить витрати на утримання бухгалтерів. У системі управління грошовими потоками управлінський

облік по ЦФВ повинен базуватися на принципах оперативності і забезпечувати виконання інформаційної і контрольної функцій.

Будова управлінського обліку на основі формування інформації про грошові потоки за ЦФВ дозволить створити систему єдиної бази даних, документації і документообороту. Кодифікація грошових потоків за ЦФВ дозволить розробити форми внутрішніх управлінських документів для кожного ЦФВ і його підрозділу, а також в цілому по підприємству. Служба управлінського обліку збирає, обробляє, порівнює планові і фактичні показники і формує зведений документ по підприємству, який відображає рух грошових потоків по всіх ЦФВ в цілому. Оброблена інформація передається менеджерам вищого рівня. Управлінський облік грошових потоків, який базується на виділенні ЦФВ і єдиній системі кодування грошових потоків сприяє підвищенню якості використання грошових ресурсів і управлінню ними.

Таблиця 1 - Виділення ЦФВ на промислових підприємствах*

ЦФВ	Структурні підрозділи ЦФВ	Тип центру відповідальності
1. Управління	Керівництво (голова правління, директор)	Центр витрат
	Фінансовий відділ	Центр витрат Центр інвестицій
	Планово-економічний відділ	Центр витрат
	Бухгалтерія	Центр витрат
	Служба фінансового обліку і податкових розрахунків Служба управлінського обліку	Центр витрат
2. Комерційна служба	Служба постачання	Центр витрат
	Служба маркетингу	Центр витрат
	Служба збуту	Центр доходу <i>Центр витрат</i>
3. Відділ кадрів (персоналу)		Центр витрат
4. Юридичний відділ		Центр витрат <i>Центр доходу</i>
5. Відділ технічної підготовки виробництва і контролю якості	Відділ технічної підготовки виробництва	Центр витрат
	Відділ контролю якості	Центр витрат
6. Виробничі цехи	Виробничий цех 1	Центр витрат
	Виробничий цех 2	Центр витрат
7. Складські господарства	Матеріальний склад	Центр витрат
	Склад готової продукції	Центр витрат
8. Магазин		Центр доходу <i>Центр витрат</i>
9. Допоміжні господарства	Ремонтно-механічний цех	Центр витрат
	Котельня	Центр витрат
	Служба транспортування	Центр витрат

*-Курсивом виділено другорядний тип центру відповідальності

Авторська розробка

Наступною складовою управління грошовими потоками є проведення аналізу грошових потоків. Поетапний аналіз грошових

потоків дає інформацію для оцінки діяльності підприємства в минулому, теперішньому часі, а також служить основою для прогнозування і планування грошових потоків на майбутнє. Основні етапи проведення аналізу грошових потоків згруповано у шість блоків.

1. Аналіз ліквідності балансу. Полягає у порівнянні наявності коштів за активом, згрупованих за ступенем зниження їх ліквідності із зобов'язаннями за пасивом, що об'єднані по термінах їх погашення (в порядку зростання термінів сплати).

2. Аналіз показників оцінки ліквідності підприємства. Полягає у розрахунку коефіцієнтів абсолютної ліквідності, швидкої ліквідності, поточної ліквідності.

3. Аналіз Звіту про рух грошових коштів. Полягає у вивченні обсягу, структури і динаміки: вхідного і вихідного грошових потоків; грошових потоків від операційної, інвестиційної і фінансової діяльності; чистого грошового потоку.

4. Аналіз оборотності дебіторської заборгованості та її співвідношення із кредиторською. Полягає у розрахунку оборотності дебіторської заборгованості, середнього періоду обороту дебіторської заборгованості, коефіцієнту співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованостей.

5. Аналіз показників, що характеризують грошові потоки. Полягає у розрахунку таких показників: коефіцієнта ліквідності грошових потоків; коефіцієнта участі грошових коштів і їх еквівалентів в оборотних активах; кількості оборотів оборотних активів; середнього періоду обороту оборотних активів; кількості оборотів грошових коштів і їх еквівалентів; середнього періоду обороту грошових коштів в днях; середньоквадратичного відхилення грошових потоків і коефіцієнта варіації в досліджуваному періоді часу; коефіцієнта кореляції позитивного та від'ємного грошових потоків; коефіцієнта ефективності грошового потоку в досліджуваному періоді; коефіцієнта якості чистого грошового потоку; коефіцієнта достатності і реінвестування чистого грошового потоку.

6. Підбиття підсумків та формування узагальнених висновків про стан грошових потоків на основі проведеного аналізу.

Дана методика аналізу забезпечить для потреб управління комплексне дослідження грошових потоків підприємства і дозволить визначити головні тенденції і закономірності їх формування.

Важливим елементом в управлінні грошовими потоками підприємства є прогнозування грошових потоків, під яким розуміють передбачення ймовірного майбутнього стану грошових потоків підприємства на майбутнє. Прогнозування грошових потоків повинно виконувати основні завдання загальної стратегії підприємства.

В науковій літературі існує ряд методичних підходів розробки прогнозування і планування грошових потоків. Процес прогнозування ускладнюється не прогнозованістю деяких показників. В умовах кризи прогноз грошових потоків для підприємств ускладнюється нестабільністю і постійними змінами в економічній, законодавчій, соціальній і політичній сферах. Прогнозування є проміжним етапом після проведення аналізу грошових потоків і перед початком процесу планування.

В прогнозі необхідно враховувати, який буде результат передбачення під впливом різних подій. Тому в процесі прогнозування необхідно здійснювати обрахунок декількох альтернативних прогнозів, які ґрунтуються на різних передбаченнях. Визначення альтернативних фінансових показників дасть змогу передбачити варіант розвитку фінансового стану підприємства, якщо відбудуться зміни в зовнішньому або внутрішньому середовищі з врахуванням різних факторів впливу.

Професор Бланк І.А. описав два підходи щодо прогнозу грошових потоків, виходячи з запланованого обсягу реалізації продукції та виходячи з запланованої суми прибутку [2, с.614, 621].

Частіше в прогнозуванні використовують метод «від» досягнутого, коли прогнозне значення визначається множенням досягнутого рівня на запланований (очікуваний) темп росту. Прогнозування грошових потоків можна поділити на такі основні етапи.

1. Визначення обсягу виробництва по видах продукції, цінах.
2. Визначення прогнозованого обсягу реалізації продукції на основі укладених договорів.
3. Визначення чистого прибутку на основі різниці між виручкою від реалізації та операційними витратами, а також визначенням ПДВ та податку на прибуток.

4. Визначення грошового потоку від погашення дебіторської заборгованості на основі різниці між дебіторською заборгованістю та прогнозованими строками, і обсягом її погашення.

5. Визначення грошового потоку від погашення кредиторської заборгованості та інших зобов'язань на основі визначення суми, яку прогнозується витратити на погашення кредиторської заборгованості, заробітної плати, кредитів, відсотків по кредитах тощо.

6. Визначення суми амортизації, яка розраховується на основі об'єктів, що амортизуються і методів нарахування амортизації.

7. Визначення загальних сум надходжень і витрачання грошових коштів на основі додавання позитивних і від'ємних грошових потоків.

8. Визначення надлишку (дефіциту) грошових коштів. Співставлення позитивного і від'ємного грошових потоків.

9. Коригування прогнозованого грошового потоку (значного надлишку або дефіциту) для забезпечення рівномірного позитивного грошового потоку.

Після проведених розрахунків одержані дані зводяться в загальному документі «Прогноз грошового потоку підприємства», який містить наступні показники: залишок коштів на початок періоду; надходження грошових коштів від реалізації товарів, робіт, послуг; амортизація; усього виплачено за матеріали; усього виплачено на заробітну плату; усього виплачено відрахувань на соціальні заходи; погашення кредиту і відсотків; адміністративні витрати; витрати на збут; інші операційні витрати; ПДВ; податок на прибуток; надлишок (дефіцит) коштів на кінець періоду тощо.

При управлінні грошовими потоками необхідно проводити аудит грошових потоків, який базується на аудиті Звіту про рух грошових коштів. Цей звіт розкриває зміст основних статей Балансу і Звіту про фінансові результати, містить дані Головної книги та окремих аналітичних рахунків бухгалтерського обліку. Звіт про рух грошових коштів виступає і як інструмент, і як об'єкт контролю, який розкриває правильність і достовірність формування інформації про грошові потоки. Окреслено основні етапи проведення аудиту Звіту про рух грошових коштів.

1. Збір загальних відомостей про клієнта та ознайомлення з галуззю його діяльності.

2. Вибір підходу до перевірки (системно-орієнтовний або підтверджуючий). При виборі системно-орієнтовного підходу складається план тестування системи внутрішнього контролю (СВК), а при виборі підтверджуючого підходу, тестування (СВК) не проводиться.

3. Включення об'єктів Звіту про рух грошових коштів до загального плану аудиту. Планування дозволяє сконцентрувати увагу на найважливіших ділянках аудиту Звіту про рух грошових коштів у т. ч. грошових коштів в касі та на рахунках у банку.

4. Складання програми аудиту Звіту про рух грошових коштів. В програмі мають бути визначені: завдання перевірки; конкретизовані процедури аудиту; джерела, які містять інформацію для перевірки; загальні аудиторські процедури (прийоми); виконавці. Програму, для зручності, необхідно поділити на два розділи. В перший розділ включено процедури, які здійснюються на стадії планування та частина процедур, що відносяться до дослідної стадії: оцінка системи внутрішнього контролю і фінансового обліку, перевірка правильності роботи комп'ютерної програми щодо обліку руху грошових коштів та перевірка операцій з грошовими коштами та їх еквівалентами в касі і на поточних рахунках в банку. В другий розділ програми аудиторської перевірки, включено частину процедур, що відносяться до дослідної стадії, тобто безпосередньо розкрито процедури перевірки Звіту про рух грошових коштів, перевірки виконання рекомендацій щодо внесення поправок у звіт (за необхідністю), а також процедури заключної стадії аудиту.

5. Тестування (СВК) і фінансового обліку грошових коштів та їх еквівалентів в касі та на банківських рахунках. Цей етап передбачає проведення тестування на відповідність (СВК) клієнта, за результатами якого дають оцінку ризику контролю. Процедури оцінки ризику дозволяють встановити схильність Звіту про рух грошових коштів до суттєвого викривлення, але вони не забезпечують достатні та відповідні аудиторські докази, на яких базується аудиторська думка, тому їх необхідно доповнювати подальшими аудиторськими процедурами у формі тестів контролю, за необхідності, та процедурами по суті. Після процедур оцінки ризиків в план і програму аудиту можуть вноситися коригування.

6. Тестування комп'ютерної програми щодо правильності роботи за операціями з обліку руху грошових коштів, шляхом введення даних, які

відображають господарські операції щодо руху грошових коштів. Це дозволяє прослідкувати за правильністю відображення операцій на рахунках обліку, в журналах, Головній книзі, фінансовій звітності.

7. Перевірка операцій з грошовими коштами і їх еквівалентами в касі і на поточних рахунках, а також узгодженість з даними, що наведені в Головній книзі, журналах і відомостях до них, регістрах аналітичного обліку, Касовій книзі та первинних документах. Це один з найвідповідальніших і значних за обсягом етапів перевірки, що дозволяє визначити узгодженість і взаємозв'язок статей Звіту про рух грошових коштів з інформацією, що відображена в вищезазначених документах.

8. Проведення формальної перевірки Звіту про рух грошових коштів.

9. Виявлення відхилень при арифметичній перевірці звіту.

10. Перевірка щодо відповідності звіту П(С)БО і чинному законодавству.

11. Перевірка правильності віднесення господарських операцій до операційної, інвестиційної і фінансової діяльностей, що залежить від характеру діяльності підприємства. Перевірка правильності віднесення грошових коштів між відповідними видами діяльності тих операцій, що включають суми коштів від декількох видів діяльності підприємства.

12. Виявлення негрошових операцій, які не повинні включатись у Звіт про рух грошових коштів, а саме: бартерних операцій, фінансового лізингу, придбання активів шляхом емісії акцій, а також тих, що не відображають внутрішні зміни у складі грошових коштів та їх еквівалентів.

14. Перевірка впливу зміни валютних курсів на залишок коштів.

15. Узгодженість статей Звіту про рух грошових коштів з статтями Балансу, Звіту про фінансові результати, Приміток до річної фінансової звітності. Зіставлення полягає у виявленні проблемних місць і суттєвих відхилень у звітності, що дозволяє встановити помилки і порушення.

16. Заключна оцінка відхилень і аналіз результатів перевірки. На завершальній стадії аудиторської перевірки оцінюється, узагальнюється і аналізується вся інформація, отримана в результаті перевірки для формування загального результату. Залежно від отриманого результату аудитор складає свою думку про фінансову звітність у формі аудиторського висновку.

17. Підготовка аудиторського висновку (надання, відмова або негативний аудиторський висновок).

Висновки. Таким чином, управління грошовими потоками базується на розробці, узагальненні та удосконаленні основних елементів управління грошовими потоками підприємства, до яких входять: фактори впливу (ризик), управлінський облік, аналіз, прогнозування та аудит. Систематизація та розробка даних елементів повинна бути складовою фінансової політики та загальної стратегії розвитку підприємства. Впровадження піднятих питань в діяльність підприємства дозволить удосконалити процес ефективного управління грошовими потоками, реалізувати управлінські рішення, які пов'язані з формуванням, розподілом і використанням грошових ресурсів та підвищить фінансовий результат діяльності підприємства. Перспективність подальших наукових досліджень полягає в розробці нових підходів до управління грошовими потоками під впливом економічних і політичних кризових явищ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білик М. Д. Методи фінансового планування і прогнозування в управлінні фінансами підприємства / М. Д. Білик // Формування ринкових відносин в Україні. — 2006. — № 9. — С. 79—84.
2. Бланк И.А. Управление денежными потоками. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Ника-Центр, 2007. - 752 с.
3. Ван Хорн Дж. К. Основы управления финансами : Пер. с англ. / Ван Хорн Дж. К.; Гл. ред. серии Я. В. Соколов. - М. : Финансы и статистика, 1999. - 800 с.
4. Єрмошкіна О. В. Управління фінансовими потоками промислових підприємств: теорія, практика, перспективи: монографія / О. В. Єрмошкіна; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. - Д.: Нац. гірн. ун-т, 2009. - 479 с.
5. Лігоненко Л. О. Управління грошовими потоками : Навч. посіб. / Л.О. Лігоненко, Г.В. Ситник. - К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. - 255с.
6. Поддєрьогін А. М. Ефективність управління грошовими потоками підприємства / А. М. Поддєрьогін, Я. І. Невмержицький // Фінанси України. - 2007. - № 11. - С. 119-127.
7. Ясишена В. В. Методика прогнозування грошових потоків / В. В. Ясишена // Економічні науки : зб. наук. праць. Вип. 7 (25), ч. 3 / Луцький нац. техн. ун-т. – Луцьк : РВВ ЛНТУ, 2010. – С. 564 – 572.
8. Ясишена В.В. Організаційні засади управлінського обліку грошових потоків за центрами фінансової відповідальності / В.В. Ясишена // Інноваційна економіка. – 2013. – № 1 (39). – С. 279 – 285.